

การให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาการใช้ความรุนแรงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคมและทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งนับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงส่วนใหญ่มักจะเป็นเด็กและสตรี ทั้งนี้ จากข้อมูลการรวบรวมสถิติจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา ๗ ปี นับตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๖ ของศูนย์พึ่งได้ พบว่า สถิติที่เด็กและสตรีถูกทำร้ายมีจำนวนที่สูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในปี ๒๕๕๖ นั้นมีเด็กและสตรีถูกระทำด้วยความรุนแรงมากที่สุดจำนวน ๓๑,๖๘๘ ราย เฉลี่ยแล้วมีเด็กและสตรีถูกทำร้ายวันละ ๘๗ ราย ซึ่งกว่าร้อยละ ๖๔ นั้น เป็นการกระทำความรุนแรงระหว่างสามีและภรรยา รองลงมา คือ การกระทำความรุนแรงระหว่างบิดา มารดา และบุตร ร้อยละ ๑๓.๕๑ และระหว่างบิดาเลี้ยง มารดาเลี้ยง และบุตรเลี้ยง ร้อยละ ๕.๙๕

นอกจากนี้ จากการรวบรวมข้อมูลโดยศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ในปี ๒๕๕๖ ได้รับรายงานเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวจำนวนทั้งสิ้น ๙๑๓ เหตุการณ์ โดยพบว่ามีกรณีการดำเนินคดีจากเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวเพียง ๒๑๙ คดีเท่านั้น ซึ่งจากสถิติข้างต้นพบว่า เหตุการณ์ใช้ความรุนแรงทางร่างกายมากที่สุด คือ ร้อยละ ๕๔.๓๙ รองลงมา คือ ความรุนแรงทางจิตใจ ร้อยละ ๒๑.๙๖ และความรุนแรงทางเพศ ร้อยละ ๑๘.๒๔ โดยสามารถแบ่งสาเหตุและปัจจัยของการกระทำความรุนแรงได้ ๗ กลุ่ม ดังนี้

- ๑) การใช้สารกระตุ้น ได้แก่ การดื่มสุรา และการใช้สารเสพติดอื่น ๆ
- ๒) สัมพันธภาพในครอบครัว เช่น การนอกใจ ทะเลาะ และหึงหวง เป็นต้น
- ๓) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สื่อลามกต่าง ๆ ความใกล้ชิด และโอกาสที่เอื้ออำนวย
- ๔) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาความยากจน และการว่างงาน
- ๕) ปัญหาด้านสุขภาพกาย ได้แก่ การเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือความพิการทางร่างกาย
- ๖) ปัญหาด้านสุขภาพจิต ได้แก่ ความเครียด หรือการเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวช
- ๗) อื่น ๆ เช่น การมีเพศสัมพันธ์โดยความสมัครใจของวัยรุ่น เป็นต้น

จากข้อมูลสถิติในข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกระทำความรุนแรงในแต่ละปีมีจำนวนที่สูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนสถิติของการดำเนินคดีจากเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องด้วยผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงไม่กล้าที่จะร้องขอความช่วยเหลือหรือดำเนินคดีกับคนในครอบครัว เพราะกลัวจะถูกมองว่าเป็นคนไม่ดีและกลัวที่จะเสียชื่อเสียง ในขณะที่เดียวกัน แม้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะกล้าดำเนินคดีก็ตาม แต่สังคมภายนอกและผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมบางส่วนยังมีทัศนคติว่า เรื่องราวดังกล่าวเป็นเพียงการกระทบกระทั่งกันของคนในครอบครัว และถือเป็นเรื่องส่วนตัว ควรที่จะใช้วิธีการประนีประนอมกันหรือหาทางให้ไกล่เกลี่ยระหว่าคู่กรณีมากกว่าที่จะดำเนินคดีตามกฎหมาย

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่ให้ความคุ้มครองและเยียวยาแก่เด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

โดยที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกฎหมายที่มีหลักการในการให้ความคุ้มครองบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป ฉะนั้น การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญานั้นมีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดรูปแบบ วิธีการ ขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวและยังยั้งการกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่บัญญัติให้มี “ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว” ประกอบกับบทนิยามศัพท์คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันนี้ สามารถจำแนกการกระทำที่เป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑) การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ สุขภาพของคนในครอบครัว ซึ่งการกระทำที่มีเจตนาที่มุ่งประสงค์ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเกิดผลของการกระทำนั้น ดังนั้น หากได้มีการกระทำเพื่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัวแล้วก็ต้องถือว่าเป็นความผิดสำเร็จแล้ว แต่เจตนาดังกล่าวจะต้องถึงขนาดที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพด้วย

๒) การกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ซึ่งการกระทำโดยเจตนาในส่วนนี้น่าจะไม่ใช่เป็นการกระทำโดยเจตนามุ่งประสงค์โดยตรงดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เป็นการกระทำเจตนาในเรื่องอื่นที่มีลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

๓) มีการบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท เช่น การข่มขืนบุคคลในครอบครัว การบังคับใช้เด็กให้กระทำเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นต้น

โดยที่ความหมายของคำว่า “บุคคลในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ ไม่ได้จำกัดเฉพาะบุคคลที่เป็นสามี ภรรยา และบุตรเท่านั้น แต่มีความหมายรวมถึงสมาชิกในครอบครัวแบบเครือญาติ หรือบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกันอีกด้วย

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้กำหนดให้ผู้ถูกระทำหรือผู้ที่พบเห็นการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมีหน้าที่แจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งด้วยวาจา ยื่นเป็นหนังสือ แจ้งทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด ซึ่งผู้แจ้งเหตุย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองใด ๆ หากเป็นการแจ้งเหตุโดยสุจริต

ส่วนกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบเห็นหรือได้รับทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุได้ทันทีเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการกระทำ หากผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวต้องการจะดำเนินคดีก็ให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้บุคคลดังกล่าวไม่สามารถร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถเป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้ โดยในการสอบสวนผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวนั้น พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีการร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในสถานที่พำนักของครอบครัว หรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาเห็นชอบคำสั่งดังกล่าวต่อไป

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินการไปแล้วเพียงใด พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความยอมความกันได้ โดยมีเงื่อนไขให้ผู้กระทำความรุนแรงต้องปฏิบัติตามเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงซ้ำ ซึ่งศาลจะพิจารณาด้วยคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

- ๑) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- ๒) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภรรยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ
- ๓) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์
- ๔) มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภรรยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกัน และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

สำหรับแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวนั้น ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้พบเห็น หรือผู้ทราบเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัว สามารถแจ้งเหตุดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นได้ ดังนี้

- ๑) สถานีตำรวจ
- ๒) สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ศูนย์ประสานงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โทร. ๐๒ ๓๐๖ ๘๗๗๔ หรือ ๐๒ ๓๐๖ ๘๘๘๓
- ๓) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทั้ง ๗๗ จังหวัด
- ๔) บ้านพักเด็กและครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กรุงเทพมหานคร) โทร. ๐๒ ๓๕๔ ๗๕๘๐ หรือ ๐๒ ๓๕๔ ๗๕๗๒
- ๕) ศูนย์ประชาบดี โทร. ๑๓๐๐

เมื่อมีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความบาดเจ็บทั้งด้านร่างกายและจิตใจของคนในครอบครัว ทั้งยังส่งผลกระทบต่อสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ต้องอาศัยความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวเป็นรากฐาน ดังนั้น คนในสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ต้องช่วยกันปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่จะไม่ใช่เรื่องส่วนตัวอีกต่อไป เพื่อร่วมมือกันในการหาแนวทางป้องกันมิให้เกิดปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อคนในครอบครัวซ้ำ และสามารถนำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับให้เกิดประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์แห่งกฎหมายและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ให้ได้มากที่สุด

นางสาวสุภาวณี ตีทรัพย์

นิติกรปฏิบัติการ

กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ

ผู้จัดทำข้อมูล

..... มิถุนายน ๒๕๕๗

(นางนารีนารถ เหนทานุรักษ์)

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน

คณะกรรมการกิจการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ

ผู้ตรวจทาน

..... มิถุนายน ๒๕๕๗

บรรณานุกรม

- อภิชาติ กู้เมือง นิติกรปฏิบัติการ ฝ่ายกฎหมายสวัสดิการสังคม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทย [ออนไลน์].
วันที่ค้นข้อมูล ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงข้อมูลได้จาก http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general/!ut/p/c5/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3g_A2czQ0cTQ8_AAHM3A08nN1Mvd2cTAWMDU6B8JLK8U5CTgad_iEFAoLOrgUmwGapuVNIAM30_j_zcVP2C3IhyAMwe84g!dl3/d3/L0LDU0lKSkpDZ3BSQ1FvS1VRb0tVUWtnIS9ZQVWJQUFJSUUTU1LRUVBQUNHT0dPQ0dJQkpG5kZCSk5ETkRCTkhJRUFMTEFBISEvNEMxYjLXX05yMFJKa0FsSU1SSmtRbE1LVELSS1VSRWo4QSEhLzdfTjBDNjFBNDfJUVA3RjBJQkY1SkdDNDawRzYvaWJtLmludi8yNTk2NjY2ODExMDkvc3BmX0FjdGlvbk5hbWUvc3BmX0FjdGlvbkxpc3RlbnVyL3NwZl9zdHJ1dHNBY3Rpb24vITJmc2VhcmNoLmRvITNmc2VsZWNOZWVhcm91cD0yMw!!/
- ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำรุนแรงในครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (๒๕๕๖). ระบบข้อมูลความรุนแรงต่อเด็ก สตรี
และความรุนแรงในครอบครัว [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗.
เข้าถึงข้อมูลได้จาก http://www.violence.in.th/violence/report/violence/main.aspx?User_id=&lid=&accordion=0&violence_id=
- _____ (๒๕๕๔). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงของประเทศไทย และตามมาตรา ๑๗
แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐
ประจำปี ๒๕๕๓ [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงข้อมูลได้จาก
<http://www.violence.in.th/publicweb/pdf/รายงานมาตรา17.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๒๕๕๖). พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงข้อมูลได้จาก
<http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a4101/%a4101-20-2550-a0001.pdf>
- สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (๒๕๕๖). สถิติผู้มารับบริการในศูนย์พึ่งได้
ในปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๔ [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงข้อมูลได้จาก
http://phdb.moph.go.th/ewtadmin/ewt/hss_pro/ewt_dl_link.php?nid=747
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ (๒๕๕๔). คู่มือ การปฏิบัติงานของ
หน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว [ออนไลน์].
วันที่ค้นข้อมูล ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงข้อมูลได้จาก <http://www.chiangmai.m-society.go.th/media/topics/files/17-04-55-a.pdf>

สำนักข่าวไทย (๒๕๕๗). **สถิติความรุนแรงในครอบครัว** [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงข้อมูลได้จาก http://www.mcot.net/site/content?id=5321aa2cbe04708dbe8b4589#.U4f7f3J_tws

ผู้จัดการออนไลน์ (๒๕๕๖). **ความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายหมายช่วยได้** [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงข้อมูลได้จาก <http://www.manager.co.th/family/ViewNews.aspx?NewsID=9560000034080>